

לעילוי נשמת
הר"ר
יוסף וולף ז"ל
ב"ר
ברוך חנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש החסידי סוכטשוב
כולל חסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרב ר' משה יצחק ז"ל
בית מדרש
למניחי שיעור "דף היומי"
ת.נ.צ.ב.ה.

זכרון עולם
האשה החשובה
רודת צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר סאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

י"ד ט"י ביהמ"ד למניחי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת בבא קמא כ"ח-ל"ד

בס"ד, כ"ט טבת תשס"ט

גליון מס' 505

השבוע בגליון

- להזיק את ממון הזולת
- הפרשת הזולת מאיסור
- עביד איניש דינא לנפשיה
- עדיפות ללימוד לפני התפילה
- מדוע שוהים קודם התפילה
- אדם שהזיק בדרך לקידוש הלבנה

- המקור והטעם לריצה לדבר מצווה
- נסיעה ברכב לבית הכנסת

- רץ לקידוש לבנה ושפך כד שמן
- בואי כלה
- מדוע עומדים בשעת הקידוש?
- "יום טוב" אינו מכונה "כלה"
- מכירת סחורה לפושט רגל
- כשמושל מצרים גבה חובות בכח הזרוע

דף כח/א ורבו מסרבה בו לצאת להזיק את ממון הזולת

הסוגיות אותן אנו לומדים בימים אלה עוסקות במספר נידונים ששרשם הוא: מתי אדם רשאי להפעיל כח כנגד הזולת או כנגד ממונו, גם כאשר הלה ייזק מכך. נידון זה מתייחס הן לשאלה אם מותר לאדם להכות את חבירו כדי להפרישו מאיסור, והן לשאלה אם מותר להכות ולהזיק את הזולת או את ממונו, כאשר הם גורמים נזק.

הפרשת הזולת מאיסור: מבואר בסוגייתנו שאדון שהכה את עבדו העברי שסירב לצאת לחופשי, אינו חייב בתשלומי נזק, כיון שהכאתו נועדה להפריש את העבד מן השפחה הכנענית שאסורה לעבד זה מרגע שחרורו. מדברי רש"י (ד"ה "איסורא") האומר: **"ורשאי הלקותו ולהפרישו"** אנו למדים שהדבר מותר לכתחילה. זו גם דעתם של בעל "תרומת הדשן" (שו"ת, חלק א' סימן ר"ח) וראשונים נוספים. ברם, יש הסוברים כי לדעת הרמב"ם (הלכות עבדים פרק ג' הלכה ה') אין לנהוג כך לכתחילה ("מרומי שדה"). אולם מדברי שאר הפוסקים (עיין "שדי חמד" חלק ז' עמוד קס"ג) עולה, שלכל הדעות לכתחילה יש להפריש אדם מאיסור אפילו בכח. ברם, מדגיש "ים שלמה": רק אדם ירא שמים, שמוחזק ברבים כאדם כשר, רשאי להפריש אחרים מאיסור על ידי הכאתם, אך אין לאחרים רשות לעשות כן.

עביד איניש דינא לנפשיה: ישנה אפשרות נוספת שבה התירו לאדם לעשות דין לעצמו. הגמרא דנה אם אדם שמילאו את חצירו בחביות שמן בלא נטילת רשותו, חייב ללכת ולבקש מבית הדין שיצוו על בעל החביות לפנותן, או שמא הוא רשאי להלך בחצרו כראות עיניו, בלא לשאת באחריות לנזקים שיגרמו לחביות. להלכה נפסק (רמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק ו' הלכה ה') שבעל החצר אינו מצווה להטריח את עצמו לבית הדין. אמנם אם הסרת המפגע אינה כרוכה בטרחה מצידו, הוא אינו רשאי להזיק את החביות, ואם עשה כן עליו לשלם את נזקן (תוספות ד"ה "משבר").

להזיק את ממון הזולת שעומד להזיק את ממוני: בסוגייתנו (כח/א) מבואר, ששור שעלה על גבי שור אחר כדי להרגו, אם בעל השור התחתון אינו יכול לדחוף את השור העליון, הוא רשאי

דבר העורך

מכתב ממקסיקו

במקסיקו העיר, עיר הבירה של מדינת מקסיקו, מתגוררים כשלושים מליון בני אדם. אחוז קטן מהם - יהודים, כשמונים אלף, כ"י. אלפי יהודים טובלים בים של מליוני נכרים, וממכתב מרגש ששלח אלינו "מגיד שיעור בכולל אחד בגולה", אנו למדים כי בכל מקום אור התורה מחמם את הנשמות ומלהיבן לקיים ייעודו של היהודי עלי אדמות.

אור לכ' טבת, בבא קמא י"ח, שנת תשס"ט לכבוד מערכת העלון הנפלא והחשוב "מאורות הדף היומי", שלום וברכה וכט"ס. גם במקסיקו הרחוקה הננו מתבסמים מהעלון הנפלא שלכם, עד עתה בלשון הקודש, ולאחרונה גם בשפת המדינה, ספרדית, יישר כחכם! מצורפים בזה דברים שכתבת, שיתכן שיש בהם תועלת לרבים, לחיזוק לימוד התורה בכלל ולימוד הדף היומי בפרט.

זה לי עשרים שנה בביתך...

בכותרת זו הוא מכתיר את מכתבו, וממשיך: **לפני** כעשרים שנה בכולל ארם צובה דמקסיקו, ביום כ"א טבת שנת תשמ"ט לפ"ק, ניגש אלי אדוני אבי מו"ר הגאון הר"ר אברהם בדוש זצ"ל, מייסד הכולל ארם צובה, ומקים עולה של תורה במקסיקו, והודיע לי: בני! בשעה שמונה הערב יתכנסו קבוצה של בעלי בתים חשובים לשמוע ממך שיעור בדף היומי, נא להכין! באותו ערב בשעה שמונה ישבנו בס"ד ללמד במסכת מנחות דף כ"ח ובס"ד השיעור עדיין ממשיך, פעמיים ליום ביתר שאת ויתר עוז.

עילוי נשמה

מרת **חיה פרנס** ע"ה
ב"ר אברהם אבא ז"ל
נלב"ע ג' בשבט תשס"ב
תנצב"ה

הונצחה ע"י בניה
הר"ר אלימלך ישראל פרנס ומשפ' שיחיו

עילוי נשמה

הר"ר **נפתלי הרצל לחמנוביץ** ז"ל
ב"ר יוסף מרדכי ז"ל ליום השלושים לפטירתו
נלב"ע ה' בטבת תשס"ט
תנצב"ה

הונצח ע"י מתפללי בית כנסת
י"ד דוד" - ראשל"צ שיחיו

עילוי נשמה

הר"ר **אהרון מזוז** ז"ל
ב"ר יוסף וקמונה ז"ל
נלב"ע כ"ח בטבת
תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר מאיר מזוז
וזוגתו מרת נחמה שיחיו - רמת גן

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם לונדנר** ז"ל ב"ר דניאל הלוי ז"ל
נלב"ע ג' בשבט תשס"ב **תנצב"ה**

הונצח ע"י ידידנו הר"ר יצחק לונדנר ומשפ' שיחיו - רעננה

נר ה'
נשמת אדם

לשמוט את שורו אף על פי שעל ידי כך השור העליון עלול ליפול ולהנזק, שכן, אדם רשאי להציל את ממונו מידי שיעורם להזיקו.

בימיו של בעל "חוות יאיר" נתקל בעליה של גינת ירק בבעיה בלתי צפויה, כאשר שכנו גידל עיזים ותרנגולות ששוטטו בגינתו וחוללו בה שמות. כל פניותיו לשכנו שישמור על בעלי החיים לא הועילו, ובאחד הימים חרה אפו למראה תרנגול שכירסם עלה כרוב בגינתו, והוא הניף עליו מקל וחסב בו למות. בעל הגינה היה סבור שהוא נוהג על פי הדין, שהרי מבואר בסוגייתנו שכאשר אדם גורם לחבירו הפסד, מותר לניזק להציל את ממונו גם אם השני יינזק מכך.

ברם, "חוות יאיר" הכריע כי בעל הגינה נהג שלא כהוגן [עיי"ש בדבריו]. ההבדל בין שני המקרים בולט: דווקא בעל השור התחתון אינו חייב על נזקי השור העליון, שכן, הוא טוען כי התעסק עם שורו בלבד ואינו חייב לדאוג לשור העליון שיעומד להזיק את שורו. אולם, עדיין אין ראייה מכך שאדם רשאי להזיק במישרין חפץ שהזיק לו.

דף ל/א האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים... מילי דברכות

עדיפות ללימוד לפני התפילה

בסוגייתנו למדנו עצות שונות שנתנו האמוראים לאדם שחפץ לנהוג במידת החסידות, שהיא אחת משלש עשרה המעלות לשלמות האדם (עיי"ן בספר "מסילת ישרים" בהקדמה). אחת העצות לכך היא "לקיים מילי דברכות". לדעת רבינו חננאל הכוונה היא שיש להקפיד לברך כראוי, מאחר שאסור לאדם ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה. אולם הרשב"א אינו מבאר כדבריו, משום שעל כך חייב להקפיד כל אדם ולא רק חסידים ואנשי מעלה (חיד"א בספר דברים אחדים דרוש י"ז אות ב'). לדברי הרשב"א, כוונת הגמרא היא למשנה (ברכות פרק ה' משנה א') האומרת, ש"חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים, כדי שיכוננו את לבם למקום".

אכן, ב"שולחן ערוך" (או"ח סימן צ"ג סעיף א') נפסק שעל המתפלל לשהות שעה אחת קודם תפילתו. ברם, כתב ה"מגן אברהם", כי הלכה זו אינה אלא לחסידים המתחסדים עם קונם, אך מעיקר הדין אין חיוב אלא לשהות כשיעור הליכת שמונה טפחים, כפי שפסק ה"שולחן ערוך" עצמו (או"ח סימן צ' סעיף כ').

עדיפות ללימוד לפני התפילה: מעניין לציין את דברי בעל "אשל אברהם" (אופנהיים צג/ג), שבקהילתו נהגו להתפלל בנחת עד תפילת שמונה עשרה, וכך שהו שעה אחת קודם התפילה. גם בעל "כף החיים" (שם ס"ק א') כותב כך, ואף הוסיף שאפשר לקיים זאת גם בתפילת מנחה ובתפילת ערבית על ידי לימוד השיעור הקבוע לפניו, במקום בו מתפללים, וכך לשהות שעה אחת קודם התפילה.

מדוע שוהים קודם התפילה: לדעת בעל "תוספות יום טוב" (ברכות שם), שהיה זו לא נועדה למתן אפשרות להתרכז כראוי בפירוש מילות התפילה בלבד, אלא מטרתה להביא את האדם לידי הכרה שהוא עומד בתפילה לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, וכפי שכתב הרמב"ם (הלכות תפילה פרק ד' הלכה ט"ז): "שיפנה את לבו מכל המחשבות, ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה".

הגאון רבי חיים הלוי מבריסק זצ"ל סובר, כי ישנו הבדל מהותי בין אדם שלא כיוון בתפילה, לבין אדם שכלל לא חשב על כך שהוא עומד להתפלל לפני המקום. שכן, מעיקר הדין אדם שלא כיוון בתפילה אינו צריך לחזור ולהתפלל, אלא כאשר הוא לא כיוון בברכה הראשונה של תפילת שמונה עשרה ("שולחן ערוך" או"ח סימן ק"א סעיף א') [עיי"ן ברמ"א, שם, מדוע בזמנינו אין נוהגים לחזור ולהתפלל]. לעומת זאת אם אדם כלל לא חשב על כך שהוא עומד להתפלל לפני המקום, אין הוא נחשב כ"מתפלל", אלא כאומר דברים בעלמא, ותפילתו אינה עולה כלל.

אמנם, ה"חזון איש" זצ"ל (בגליונות הערות) חלק על דבריו, שכן, כל אדם העומד להתפלל, יש בו ידיעה מסויימת שהוא מתפלל לפני הקדוש ברוך הוא, ובידיעה קלושה זו הוא יוצא ידי חובתו בדיעבד.

דף לב/א מפני שרץ ברשות

אדם שהזיק בדרך לקידוש הלכה

בסוגייתנו מבואר, שכאשר אדם "רץ ברשות" והזיק, הוא פטור מתשלום על הנזק. הגמרא מתייחסת לאדם שרץ בזריזות בבין השמשות של ערב שבת כדי להספיק להתכונן כראוי לקראת שבת המלכה ובתוך כך הזיק, שמאחר שרץ לדבר מצווה הוא פטור מתשלום. אולם, אדם שרץ בערב שבת שלא לדבר מצווה והזיק - חייב ("שולחן ערוך" חו"מ סימן ש"ח סעיף ח' בשם הר"ן בסוגייתנו). בטעם הדבר, מדוע פטור המזיק תוך כדי ריצה לדבר מצווה, מבאר בעל "חוות יאיר" (סימן ר"ז),

עתה בשעה שמתקרב שוב יום כ"א טבת שנת תשס"ט, והנני עומד בס"ד במשמרתי זו למסור שיעור בדף היומי עשרים שנה, ליבי מתמלא ברגשי שבח והודאה להקב"ה על הזכות הגדולה אשר נפלה בחלקי, והנני נוחשם בהן בעירנו, להודות להקב"ה על זכות גדולה זו.

חשבתי שנכון אעשה אם אפרסם על ידי העלון החשוב והנפלא מאורות הדף היומי דברי חיזוק ועידוד וחלק מן התועלויות המרובות אשר יש בלימוד דף היומי, שאנו נוחים בהן בעירנו, ובכך לחזק את לומדי הדף היומי להמשיך ביתר חשק ועוז, ולרזז אחרים אשר עדיין לא הצטרפו ללימוד הנפלא הזה, להצטרף עתה!

★ ★ ★

לפני עשרים שנה היו בעיר מקסיקו בעיקר שני כוללים: האחד - והראשון - אשר ייסד אאמו"ר במסירות נפש גדולה, כולל ארם צובה, והכולל השני אשר נתייסד שנים אחדות אחריו. עתה ברוך ה' יש בעיר למעלה מעשרה כוללים אשר גם מרביצים תורה לבעלי בתים ערב ובוקר וצהרים.

החיזוקים אשר הגיעו לעירנו בכלל ולמשתתפי הדף היומי בפרט, בעקבות קביעות עיתים לתורה, הם נפלאים מאד והנני לרשום מעט מן הפלאים. **לפני** כעשרים שנה היו מגיעים יהודים בלי כיפה לראשם לכולל ומהקופסה של כיפות אשר בפתח היו חובשים לראשם כיפה ונכנסים לשמוע את השיעור בחשק ובהקשבה (לפעמים שכחו לחבוש כיפה, ושאר משתתפי השיעור היו מרמזים לזה ששכח, לחבוש כיפה...). ועתה אותם יהודים חובשים כיפה כל היום, בכל מקום, הם ובניהם ובני בניהם, וזאת מבלי להרבות לדבר על העניין אלא "המאור שבה" - שבתורה - מחזירם למוטב".

היו כאלו שבני משפחתם לא הקפידו על צניעות כראוי לבני האומה הקדושה, ועתה הן התחזקו בצניעות בכל דבר ועניין זאת אף על פי שהשנים אינן משתתפות בשיעור. אין זה אלא כח "המאור שבה" שמחזירן למוטב, הם ונשיהם, כל הבית התהפך והתחזק מכח קדושת התורה, וכן בשכר שממתינות לבעליהן לחזור מבית המדרש כדאיאת בגמרא.

אחד מהמשתתפים שהיה בחור מבוגר קצת, גדל בבתי ספר של אינם שומרי תורה ומצוות ולא הבין את גודל החיוב לשאת אשה ולהוליד בנים. עם הזמן הבין ונשא אשה והוליד בנים, ולא עוד אלא היה ממקימי בית הכנסת וכולל אברכים בשכונת אחרת במקסיקו המרביצים בו תורה ויראה ערב ובוקר.

ארכיטקט שהתפרנס בהרווחה גדולה, עזב עבודתו אחרי שנתקשר ללימוד התורה בלב ובוש, ונכנס לעול החינוך להיות מלמד תורה לעמו ישראל לילדי בני ישראל, צאן קדשים, והכל מכח "המאור שבה".

זאת, ועוד: לקראת מחזור י"א של הדף היומי, התעורר ביקוש בכולל ארם צובה להוסיף שיעור שני לאלה שאין בידם להגיע לשיעור הראשון, ובס"ד בתחילת מסכת ביצה, במחזור הי"א נפתח השיעור השני וממילא נתווספו הלומדים וגם אלו שלפעמים הפסיקו שיעור הראשון באים לשיעור השני "לחטוף" את הדף.

בתחילת מחזור דף היומי הנוכחי, ביום כ"א לחודש אדר ראשון נתייסדו עוד שלשה שיעורים של דף היומי (בנוסף לשיעורינו בכוללנו אשר היה הרבה שנים השיעור היחיד) שניים בשני בתי מדרשות שונים בעירנו, המתקיימים עדיין כעת, לתפארת, והשיעור השלישי, בכוללנו, על ידי מגיד שיעור אחר בשעה מוקדמת.

עוד הרבה יש להאריך בעניינים נפלאים אלה, הרי למעלות התורה אין שיעור וקצבה כלל - אמנם הקיצור אהוב ולכן אסיים כאן דברי **ימי** רצון שתשרה שכניה במעשה ידיכם, להמשיך במפעלכם הנפלא, בייסוד שיעורים בכל קצווי ארץ הקודש תובב"א ובהפצת העלון וכן ספרים מועילים, ביתר שאת ויתר עוז, עד אשר יבוא לציון גואל, בב"א.

יהי רצון שזוכה להמשיך ללמוד וללמד תורה, ובזכות התורה נזכה במהרה לביאת משיח צדקנו ולבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן

החזרתם ברגשי הערכה והערצה שמואל בן אמא"ר ע"ר הגאון רבי אברהם זצ"ל, בדוש ר"מ דישיבת לב אליהו דמקסיקו ומגיד שיעור דף היומי בכלל ארם צובה דמקסיקו

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כז/ב לפי שאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים

כשרבינו תם הציל את אחיו רשב"ם מאיסור

כתוב בהגהות מרדכי (עירובין סוף פרק ראשון):

"...ועוד רצה רשב"ם לעשות אחרת כי שפל עיניים היה, ורצה לעלות בקרון אשר סוס ופרד מושכין בו, ולא הרגיש. איתרחיש ליה ניסא, נזדמן אחיו רבינו תם שם, אמר לו, אל תהי צדיק הרבה, שא מרומ עיניך, והנה סוס ופרד לקראתך... ונמנע ולא עלה..."

דף כח/ב ואונס רחמנא פטריה

אם אנוסים - פטורים

פעם השתדל הרב מבריסק בכל כוחו, להשיג אתרוג מהודר לחג הסוכות. הוא הפעיל אנשים שונים, שהתייעגו עבורו במשך כל החג כולו, עד יום הושענא רבה, על מנת שיוכל לברך על האתרוג לפחות ביום האחרון. כל החג כולו היה שרוי במתח רב, וסובביו חששו לבריאותו, אם המאמצים לא יוכתרו בהצלחה.

למרות הכל לא הצליחו להשיג עבורו את האתרוג. לא היתה כל ברירה, אלא להודיעו על כך. והנה, כאשר נכנסו לספר לו זאת, מתוך חשש רב וזהירות יתירה, התברר להם כי חששותיהם לשוא. הוא שמע את הדברים בשוויון נפש מוחלט והפטיר: אם אנוסים - פטורים.

הם תמחו על תגובתו, והוא הסביר: כל עוד שאינני מושכנע שעשיתי כל מה שיש לעשות, אכן הריני שרוי במתח רב ובחרדה גדולה, שהרי מוטל עלי לעשות וזו חובתי, והריני דואג שמא אינני מקיימה כדבעי. אולם אם עשיתי הכל ולא הצלחתי, הרי 'אונס רחמנא פטריה', והריני פטור, ומה מקום יש כאן להתייטר ולכאוב...

שכאשר נתבונן בחיובי התורה נבחין שאדם שהזיק באונס, חייב על כך רק אם הדבר אירע ברשות הרבים או ברשות חבירו, אך אם הזיק זה אירע **ברשותו** של המזיק הרי הוא פטור, שהרי רשאי אדם לרוץ ברשותו ככל שיחפוץ. לפיכך, אדם שרץ ברשות הרבים לצורך מצווה, נחשב כ"רץ ברשות", כלומר: יש לו רשות לרוץ ברשות הרבים לצורך כך, ולכן הוא פטור.

המקור והטעם לריצה לדבר מצווה: הגמרא (ברכות ב/א) דורשת מן הפסוק (הושע א/ג) "נרדפה לדעת את ה'", שמצווה לרוץ אל בית הכנסת, וכך גם נפסק להלכה ("שולחן ערוך" אור"ח סימן צ' סעיף י"ב). עיקרה של מצווה זו הוא כדי להראות את חשקו של האדם לקיים מצוות (צל"ח שם), ומדברי רבינו יונה (על פי הרי"ף שם) אנו גם למדים, שהריצה מעוררת את חשקו של האדם לקיים את המצווה ביתר שאת וביתר עוז, כפי הכלל הידוע שהחיצוניות משפיעה על הפנימיות.

נסיעה ברכב לבית הכנסת: הגאון רבי אליעזר ולדנברג זצ"ל (שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"ב סימן י"ז), דן ארוכות בשאלה כיצד אדם שנוסע ברכבו לבית הכנסת יכול לזכות במצווה זו של ריצה לבית הכנסת, וכתב, כי לדעת הסוברים שיש לרוץ אל בית הכנסת רק כאשר מתקרבים אליו, ואין חובה לעשות כן מן היציאה מפתח הבית, יתכן שאם יחנה את רכבו במרחק מה מבית הכנסת, יעלה בידו לקיים את המצווה.

עתה, אחר שלמדנו כי ריצה לדבר מצווה אינה לקראת קבלת שבת המלכה דוקא, אלא גם לבית הכנסת וכדומה, יש לדון אם אדם שהזיק ביום חול במהלך ריצתו להתפלל, גם פטור מתשלום, או שמא דברי סוגייתנו אינם מתייחסים לאדם אלא שרץ בערב שבת. לדעת "בן יהוידע", כל אדם הרץ לדבר מצווה מכונה "רץ ברשות" שפטור מתשלום על נזקים שגרם במהלך ריצתו.

אולם ה"בית יוסף" (ח"מ סימן שע"ח) פוסק, כי דברי סוגייתנו אמורים לגבי אדם שרץ בערב שבת בלבד. בעל "אור שמח", הגאון רבי מאיר שמחה מדוינסק זצ"ל מבאר זאת, כי בערב שבת הכל יודעים שאנשים ממהרים לקבל את פני השבת, ולפיכך על ההולכים בדרכים להזהר מפני הרצים. אולם חז"ל לא פטרו מתשלומי נזיקין אדם שרץ לקראת מצווה אחרת, שהרי אין הכל יודעים שמאן דהוא אמור לרוץ ברגע זה לקראתם כדי לקיים מצווה, ואין באפשרותם להזהר מפניו.

רץ לקידוש לבנה ושפך כד שמן: בעל "חוות יאיר" (שם) הטעים זאת בסברה אחרת לאחר שנדרש לדון בנושא, כאשר יהודי ששמע את שמש בית הכנסת מכריז, כי הלבנה נתגלתה בעד לעננים, נשא את רגליו ואץ לקיים את מצוות קידוש הלבנה ובדרכו "שפך כד של שמן והפיל כמה כלי זכויות ושיברן ותבעו לוי לדין, והשיב ראובן כי רץ ברשות לדבר מצוה רבה". בעל "חוות יאיר" חייבו לשלם, לפי שהפטור שהעניקו חז"ל לרץ לדבר מצווה מתייחס רק לאדם שרץ בשעת בין השמשות של ערב שבת וזמנו קצר ביותר. אולם חז"ל לא העניקו פטור לאדם שרץ כדי לקיים מצוות קידוש לבנה בציבור, שהרי אפשר לקיים מצווה זו גם ביחידות. אמנם "ברב עם הדרת מלך", אך אין זו סיבה מספקת לפטור מתשלום.

דף לב/ב בואי כלה בואי כלה

בואי כלה

הגמרא בסוגייתנו מספרת שהאמוראים הקדושים קיבלו את פני שבת המלכה בכבוד רב, והיו מתעטפים בערב שבת בטלית ועומדים ואומרים: "בואי כלה, בואי כלה". כך גם כותב הרמב"ם (הלכות שבת פרק ל' הלכה ב'), שחכמים הראשונים "היו מקבצים את תלמידיהם בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך". "שולחן ערוך" גם פוסק (אור"ח סימן רס"ב סעיף ג', בשם המרדכי), כי ראוי לאדם ללבוש את בגדיו הנאים לקראת שבת, וישמח בביאתה כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה.

כיום בכל קהילות ישראל התקבל המנהג לומר את הפיוט "לכה דודי" שחיבר רבי שלמה אלקבץ זצ"ל, המסתיים במילים "בואי כלה, בואי כלה". בשעה זו הופכים הקהל את פניהם לצד מערב, לכיוון שקיעת השמש. מקור מנהג זה בדברי האר"י ז"ל (שער הכוונות דף ס"ד ע"א), הכותב: "ותחזיר פניך כנגד רוח מערב ששם החמה שוקעת, ואז תסגור עיניך ותכוון באימה וביראה כעומד לפני המלך... ואחר כך תאמר ג' פעמים בואי כלה בואי כלה, בואי כלה שבת מלכתא".

בעל "כף החיים" (סימן רס"ז ס"ק י"ב) אף מביא בשם האר"י ז"ל, כי באמירת "לכה דודי" מקבלים תוספת "נפש", ובעניית "ברכו" של תפילת מעריב, מקבלים תוספת קדושת ה"רוח" ובאמירת "ופרוש עלינו" מקבלים תוספת "נשמה".

מדוע עומדים בשעת הקידוש? מעניין לציין את דברי השל"ה הקדוש (מובא ב"ערוך השולחן" סימן רע"א סעיף כ"ד) המסביר, כי הנוהגים לעמוד בשעת הקידוש בליל שבת עושים כן משום שהאמוראים כינו את שבת המלכה "כלה"; כשם שברכות החתן והכלה נאמרות בעמידה מפני כבודם, כך יש לעמוד מפני כבוד השבת [לדעת הרמ"א, אור"ח סימן רע"א סעיף י', יש לשבת בשעת הקידוש].

מאורות הדף היומי

משרד ראשי:
רח' ווגמן 1 (פינת חתם סופר 5)
Wagman street 1 ת.ד. 471 בני-ברק
P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL טל: 03-5775333
tel: +972-3-5775333 פקס: 03-7601020
Fax: +972-3-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il אימייל:

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות 151-500-700

"יום טוב" אינו מכונה "כלה": על פי זה כתב הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" או"ח חלק ה' סימן ט"ז), כי מאחר שיום טוב אינו מכונה "כלה" כשבת, גם אותם הנוהגים לעמוד בשעת הקידוש בשבת, אינם צריכים לעמוד ביום טוב בעת אמירת הקידוש. אמנם ה"כף החיים" (שם) מביא בשם האר"י ז"ל, כי יש לעמוד גם בקידוש של יום טוב, וכבר כתב בספר "קצות השולחן" (סימן ע"ט ס"ק י"ד) שמנהג זה הוא על פי הסוד.

דף לד/א ב"ח מאוחר שקדם וגבה

מכירת סחורה לפושט רגל

שאלה מעניינת התגלגלה אל הגאון רבי ניסים חיים משה מזרחי זצ"ל [נפטר בשנת ה' תק"ט], שהוא ואחיו רבי ישראל מאיר נודעו בגדולתם וכוננו "שני המאורות הגדולים". רבי ניסים שימש כ"ראשון לציון" בירושלים, ובתוקף תפקידו הוא נדרש להכריע לגבי סוחר גדול שירד מנכסיו ונושיו עמדו על פתח ביתו כדי לגבות את חובם.

בסוגיינתנו מבואר, שכאשר אדם חייב כסף לנושים רבים אך נכסיו אינם מספיקים לתשלום כל חובותיו, בעלי החובות הראשונים קודמים לבעלי החובות האחרונים. גם במקרה דנן ביקשו בעלי החובות הראשונים לגבות תחילה את המגיע להם מן הסוחר, אלא שאחד הנושים טען שזכותו לגבות תחילה את חובו למרות שחובם קדם לזה שלו, שכן, אחד מנכסיו של הסוחר היה סחורה מסוימת שהוא עצמו מכרה לו ועדיין לא קיבל את תמורתה, ולא יעלה על הדעת שנושים אחרים יטלו את הסחורה שהוא נתן לסוחר.

בשאלה זו נחלקו הב"ח והפוסקים. לדעת הב"ח (טור חו"מ סימן צ"ו ס"ק כ"ג), צודק בעל הסחורה, שכן הסחורה משועבדת לבעליה עד קבלת תמורתה, ולפיכך הוא קודם לאחרים. אולם החיד"א (שו"ת "חיים שאל" חלק סימן ע"ד) מביא פוסקים רבים החולקים על דעת הב"ח וסוברים, כי לאחר שמכר את סחורתו והסכום שהסוחר התחייב לו נרשם כחוב בין יתר חובותיו, אין לו כל קשר עם סחורתו והרי הוא כיתר בעלי החובות.

דין נוסף מבואר בסוגיינתנו, כי אם אחד מבעלי החובות קדם וגבה את חובו שלא כדין, מוציאים ממנו את הממון שגבה ומחלקים אותו כדין התורה. ה"שולחן ערוך" (חו"מ סימן ק"ד סעיף א') מבהיר כי הלכה זו אינה מתייחסת אלא לקרקעות, אך אם הוא גבה מטלטלין מהלווה אין מוציאים אותם מידו [שכן, שעבוד המטלטלין לחוב בעליהם, אינו תקף כאשר הם אינם בידן].

כשמושל מצרים גבה חובות בכח הזרוע: יהודי בגדדי ביקש להסתמך על הלכה זו, כאשר הוא ואחדים מחבריו הלוו ממון רב ליהודי מצרי, שבושש להחזיר להם את הכסף. בחששו מהפסד כספו שלח המלווה שליח אל מושל מצרים, והלה גבה מהלווה את סכום ההלוואה בכח הזרוע. כאשר נודע הדבר לשאר המלווים, הם טענו שהוא נהג שלא כהוגן, שהרי הממון שביד הלווה צריך להתחלק ביניהם כדין התורה. אולם, היהודי הבגדדי טען, כי מאחר שהוא כבר תפס את הממון - אין מוציאים אותו מידו. במקרה זה הצדיק בעל ה"צדקה ומשפט" (חו"מ סימן ח') את שאר המלווים, מאחר שהמלווה נהג שלא כדין בכך שפנה אל המושל המצרי שנהג על פי דיני "ערכאות" ולא על פי דין תורה, וההלכה היהודית אינה מכירה בתפיסת המטלטלים, ועל כן יש לחלק את הממון בין כל המלווים.

דף ל"א לפי שאין דרכן של בני אדם להתחכך בכתלים
בגדים חדשים כל חצי שנה
סיפר בן דודו של הסטיפלער זצ"ל:
זמירי שבמשפחה היו קונים בגדים לילדים אחת לשנה. לילד יעקב ישראל קנייבסקי קנו פעמיים בשנה. ומדוע? לפי שהיה נזהר מאוד שלא לעבור בין שתי נשים וכדומה, שהזהירו על זה חז"ל, ולפיכך היה תדיר מהלך סמוך לכתלים ומתחכך בהם. דבר זה שפסף את בגדיו תדיר, וגרם להם לבלות מהרה...

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשו

הרה"ג מרדכי הבר שליט"א
בנק לאומי - סניף בית לין
לרגל נישואי הבן

הרה"ג יעקב חזיו שליט"א
ביהכ"ס היכל רפאל - נתניה
לרגל נישואי הבן

הרה"ג חיים כחלון שליט"א
ביהכ"ס מאור ישראל - נתניה
לרגל נישואי הבן

הרה"ג מרדכי נוסבוים שליט"א
ביהכ"ס רמב"ם - פתח תקווה
לרגל נישואי הבן

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

לאב ובנו, לרב ותלמידו, למגיד השיעור וחבורתו

יצא לאור הספר **"אָטָה למשל"**
ובו נידונים אקטואליים מרתקים לאור סוגיות
במסכת בבא קמא
ערוכים בצורה ייחודית בשפה ברורה ומרתקת
מאת הרב דוד לחובר שליט"א
מג"ש מבית מדרשו

ניתן לרכישה ב"מאורות הדף היומי"
רח' וגמנ' 3 (פינת התם סופר 5) בני-ברק טל': 03-6182328

לעילוי נשמת
מרת **חנה פיגא גוטסגנדה** ע"ה
בת הר"ר בנימין דוד ז"ל נלב"ע ג' בשבט תשנ"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י נכדה ידידינו הר"ר **שאל**
חסדיאל ומשפ' שיחיו-בני ברק

לעילוי נשמת
הר"ר **אברהם וסרצוג** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ה' בשבט תש"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י חתנו
הר"ר **יהודה וידבסקי** ומשפ' שיחיו ת"א

לעילוי נשמת
הר"ר **יוסף רוזינגר** ז"ל
ב"ר אברהם שמשון ז"ל נלב"ע כ"ה בשבט תשס"ב
מרת **חנה (הלן) רוזינגר** ע"ה
ב"ר אהרן ז"ל נלב"ע כ"ח בטבת תשס"ב
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **שלמה בירנברג** ז"ל
ב"ר אלימלך ז"ל נלב"ע כ"ח בטבת תשל"ה
ומרת **שושנה רייזל בירנברג** ע"ה
ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע ב' בטבת תשנ"ו
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **בילא עציוני-טימברג** ע"ה
ב"ר ישראל ז"ל
נלב"ע ליל שב"ק ר"ח שבט תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **הינדא פרומר** ע"ה
ב"ר אלכסנדר אפרים ז"ל
נלב"ע כ"ט בטבת תש"ס
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו